hafi leyst af hendi starf í þágu stefnda með því að annast um útskipun fisksins frá skipshlið um borð. Gjaldið, sem hann reiknar sér, er hið sama, sem tíðkast hér á staðnum, og öllu lægra en sums staðar annars staðar á landinu. Þá er það og upplýst, eins og að framan getur, að stefndi hefur greitt inn á stefnureikninginn og síðan gefið loforð um greiðslu, og þykir ekki unnt að fallast á, að slíkt hafi hann gert vegna ólögmætrar nauðungar frá stefnanda hendi. Að öllu þessu athuguðu þykir bera að taka kröfu stefnanda til greina og dæma stefnda til þess að greiða honum hina umstefndu upphæð, kr. 4268.00, ásamt 6% ársvöxtum frá stefnudegi, 4. nóvember 1946, til greiðsludags.

Eftir þessum málalokum þykir rétt, að stefndi greiði stefnanda málskostnað, er þykir hæfilega ákveðinn kr. 800.00.

Því dæmist rétt vera:

Stefndu, Magnús Guðbjartsson, Sigríður Benónýsdóttir og Ólafur B. Kristjánsson f. h. Fisks & Íss h/f, greiði stefnandanum Tómasi M. Guðjónssyni kr. 4268.00 ásamt 6% ársvöxtum frá 4. nóvember 1946 til greiðsludags og kr. 800.00 í málskostnað.

Dóminum ber að fullnægja innan 15 daga frá lögbirtingu hans að viðlagðri aðför að lögum.

Föstudaginn 26. nóvember 1948.

Nr. 20/1947. **Sigurjón Pétursson** (Hrl. Guttormur Erlendsson) gegn **Níelsi Guðmundssyni og gagnsök** (Hrl. Hermann Jónasson).

Setudómari próf. Ólafur Lárusson í stað hrd. Jónatans Hallvarðssonar.

Galli á sáttatilraun. Ómerking málsmeðferðar og dóms.

Dómur hæstaréttar.

Dómkröfur aðaláfrýjanda í héraði hafa eigi verið lagðar fyrir sáttamenn, enda þótt ekki hafi verið heimild til að ganga fram hjá sáttamönnum samkvæmt 5. gr. laga nr. 85/1936. Er því óhjákvæmilegt að ómerkja dóm og málsmeðferð í héraði og vísa málinu frá héraðsdómi.

Eftir þessum úrslitum þykir rétt, að aðaláfrýjandi greiði gagnáfrýjanda, sem krafizt hefur málskostnaðar úr hendi hans, kr. 800.00 í málskostnað í héraði og fyrir hæstarétti.

Dómsorð:

Dómur og málsmeðferð í héraði eiga að vera ómerk, og er málinu vísað frá héraðsdómi.

Aðaláfrýjandi Sigurjón Pétursson greiði gagnáfrýjanda Níelsi Guðmundssyni kr. 800.00 í málskostnað í héraði og fyrir hæstarétti.

Dóminum ber að fullnægja með aðför að lögum.

Dómur bæjarþings Reykjavíkur 25. nóvember 1946.

Mál þetta, sem dómtekið var 15. þ. m., hefur Sigurjón Pétursson verksmiðjueigandi, Álafossi, höfðað fyrir bæjarþinginu með stefnu útgefinni 20. nóv. 1945 gegn Níelsi Guðmundssyni bónda, Helgafelli í Mosfellssveit.

Hefur stefnandi gert þær dómkröfur *aðallega*, að viðurkenndur verði með dómi eignarréttur hans að jörðinni Helgafell í Mosfellssveit með öllum gögnum og gæðum svo og áhöfn, 16 fullgildum kúm og 60 fjár. Til *vara* hefur stefnandi krafizt þess, að viðurkenndur verði með dómi eignarréttur hans að hálfri nefndri jörð, *aðallega* með allri nefndri áhöfn, en til *vara* með hálfri áhöfn. Til *þrautavara* hefur stefnandi krafizt þess, að stefndi verði dæmdur til að greiða sér kr. 50 000.00 eða aðra lægri fjárhæð að mati dómarans með 5% ársvöxtum frá stefnudegi til greiðsludags. Í öllum tilvikum hefur stefnandi krafizt málskostnaðar að mati dómarans.

Stefndi hefur krafizt sýknu af öllum kröfum stefnanda og málskostnaðar sér til handa að mati dómarans.

Málsatvik eru þau, að þann 10. marz 1925 undirrituðu þeir Helgi nokkur Helgason og stefndi í máli þessu byggingarbréf fyrir jörðinni Helgafelli í Mosfellssveit, svo og fjórum kúgildum. Jörðin er þar talin byggð stefnda til lífstíðar og skyldi afgjald vera kr. 1200.00 á ári hverju.

Með kaupsamningi og afsali, dagsettu sama dag, selur nefndur Helgi stefnda eignarjörð sína Helgafell með öllum gögnum og gæðum svo og fjórum kúgildum fyrir kr. 25 500.00. Kaupverðið skyldi greiðast þannig, að stefndi tók að sér greiðslu á eftirtöldum veðskuldum:

I. Veðskuld við Veðdeild Landsbankans, er tryggð var með fyrsta veðrétti í jörðinni að fjárhæð kr. 1652.20.

II. Veðskuld við sýslusjóð Kjósarsýslu, að fjárhæð kr. 2000.00, er tryggð var með öðrum veðrétti í jörðinni.

III. Veðskuld við Boga A. J. Þórðarson að fjárhæð kr. 3000.00, er tryggð var með þriðja veðrétti í jörðinni.

Eftirstöðvar kaupverðsins, kr. 18 847.80, eru taldar greiddar í pen-

ingum við undirskrift afsalsins. Þó munu seljanda aðeins hafa verið greiddar kr. 5000.00 í reiðu fé, en stefndi tekur að sér að greiða skuld seljanda við þriðja mann, að fjárhæð kr. 13 847.80. Sama dag undirritar stefndi veðskuldabréf að fjárhæð kr. 13 847.80, tryggt með fjórða veðrétti í Helgafelli, og er bréf þetta nafnbréf. Stefndi flutti síðan á Helgafell í fardögum 1925 og hefur búið þar síðan.

Stefnandi skýrir svo frá málavöxtum, að hann hafi kynnzt stefnda á árinu 1919, en þeir hafi átt sameiginleg hugðarefni. Stefndi hafi um þetta leyti verið maður blásnauður og haft fyrir þungu heimili að sjá. Hafi stefndi starfað sem „miðill" fyrir sig, og kveðst stefnandi hafa greitt honum fullt verkamannakaup fyrir. Nokkru síðar kveðst stefnandi hafa hjálpað stefnda til að byggja hús að Bragagötu 26 hér í bæ. Síðar hafi stefndi selt það hús ogg byggt hús við Bragagötu 26 A, einnig með sinni fjárhagshjálp. Þannig hafi hann orðið að gefa stefnda eða dóttur hans kr. 2000.00, svo það hús kæmist upp. Á árinu 1922 hafi stefndi hætt störfum sem „miðill" í sína þágu eða „Tilraunafélagsins Njáls", en stefnandi virðist vera einn eigandi og ráðamaður þess félags. Vinátta hafi þó haldizt með þeim aðiljum, þannig hafi stefndi verið sér hjálplegur við að finna annan „miðil" til að starfa með. Vorið 1925 hafi þann „miðil" vantað stað til sumardvalar. Um þetta leyti hafi Helgi Helgason boðið sér jörðina Helgafell í Mosfellssveit til kaups. Kveðst stefnandi þá hafa ákveðið að kaupa jörðina og nota hans sem sumardvalarheimili fyrir „miðla" sína eða „Tilraunafélagsins Njáls". Hafi það orðið að samkomulagi við stefnda, að hann yrði talinn formlegur eigandi jarðarinnar til að byrja með, enda fengi hann að dveljast að Helgafelli með fjölskyldu sína, að minnsta kosti yfir sumartímann. Hafi síðan verið formlega gengið frá kaupunum þann 10. marz 1925. Stefndi hafi verið talinn kaupandi, en hann hafi ekki greitt einn eyri af kaupverðinu. Þær kr. 5000.00, sem hafi verið greiddar um leið og kaupin fóru fram, hafi hann (stefnandi) lagt til, en stefndi hafi gefið kvittun fyrir fé þessu til handa syni stefnanda, sem rætt hafi verið um að yrði talinn eigandi jarðarinnar ásamt stefnda. Þá segir stefnandi, að nokkru áður sama dag hafi seljandi jarðarinnar gefið út byggingarbréf fyrir jörðinni til handa stefnda. Hafi það átt að vera til þess að tryggja stefnda dvöl á jörðinni í framtíðinni. Stefnandi kveðst hafa greitt þinglestrar- og stimpilgjald af nefndu afsali. Síðan hafi stefndi flutt að Helgafelli, og kveðst stefnandi hafa lagt honum til starfsfólk og greitt því kaup. Þá kveðst stefnandi hafa lagt stefnda til ýms búsáhöld og fengið honum búfé, að minnsta kosti 16 kýr og 60 fjár. Hafi féð verið með marki sonar sins. Ekki hafi orðið af því, að stefndi flytti til bæjarins um haustið 1925 og hafi hann búið á Helgafelli síðan. Telur stefnandi, að stefndi hafi átt að vera ráðsmaður sinn eða „Tilraunafélagsins Njáls" á Helgafelli. Skyldi kaup hans vera tekjur af búrekstrinum, að frádregnum opinberum gjöldum, vöxtum og afborgunum af þeim lánum, sem á jörðinni hvíldu. Starfs-

fólki hafi verið greitt kaup að nokkru leyti af tekjum búsins, en að nokkru leyti kveðst stefnandi hafa greitt það úr eigin vasa. Kveðst stefnandi þannig hafa lagt stórfé til búrekstrarins, svo og til nýbygginga og endurbóta á jörðinni. Hafi það aðallega verið á árunum 1925, 1926 og 1927. Auk þessa hafi hann orðið að hjálpa stefnda um fé til einkaþarfa. Sé sú skuld kr. 17 000.00, en stefndi hafi seinna samþykkt víxil fyrir þeirri fjárhæð.

Aðalkröfu sína í máli þessu byggir stefnandi á því, að hann hafi í raun og veru einn verið kaupandi jarðarinnar. Stefndi hafi aðeins verið talinn kaupandi, enda ekkert fé lagt fram til kaupanna og ekki komið nálægt samningum fyrr en við undirskrift þeirra. Telur stefnandi, að byggingarbréf það fyrir jörðinni, sem seljandi undirritaði til handa stefnda, hafi verið gert í þeim tilgangi að tryggja stefnda lífstíðarábúð á jörðinni, þar sem hann hafi vitað, að þó hann væri talinn kaupandi, var svo ekki í raun og veru. Þá hefur stefnandi bent á, að seljandi jarðarinnar hafi talið, að stefnandi væri raunverulegur kaupandi jarðarinnar, en ekki stefndi.

Að því er áhöfnina varðar, þá kveðst stefnandi hafa fengið stefnda hana, sem hafi haft hana síðan, en ekki greitt fé fyrir.

Varakröfu sína að því er jörðina varðar, byggir stefnandi á því, að sannað sé og enda viðurkennt af stefnanda, að hann eða sonur hans hafi a. m. k. keypt jörðina að hálfu á móti stefnda. Beri sér því eignarrétt að henni hálfri. Að því er áhöfnina varðar, byggir stefnandi varakröfu sína að þessu leyti á því, að helmingur áhafnarinnar fylgi hálfri jörðinni.

Stefndi skýrir svo frá málavöxtum, að þeir aðiljarnir hafi kynnzt á árinu 1919 og hafi tekizt með þeim vinátta. Kveðst stefndi hafa starfað með stefnanda að sameiginlegum hugðarefnum þeirra, en hefur mótmælt að hafa fengið greitt kaup frá stefnanda fyrir þá starfsemi. Stefnandi hafi verið sér mjög hjálplegur á ýmsan hátt, meðal annars aðstoðað sig við byggingu hússins að Bragagötu 26 A og gefið ungri dóttur sinni kr. 2000.00, er hafi gengið til byggingarinnar. Snemma á árinu 1925 hafi stefnandi komið að máli við sig og sagt, að jörðin Helgafell væri til sölu. Hafi stefnandi þá boðið sér að vera meðkaupandi að jörðinni. Stefndi kveður sig hafa langað til að búa í sveit, en hins vegar hafi fjárhagur sinn verið þröngur, en jörðin dýr. Hafi hann því fengið umhugsunarfrest til næsta dags. Þann dag hafi verið ákveðið, að hann keypti jörðina með öðrum manni, sem þá bæri einnig ábyrgð á öllum skildbindingum, er risu af þessum skiptum. Helzt hafi verið talað um, að sonur stefnanda, Pétur að nafni, yrði meðeigandi að jörðinni. Stefnandi hafi lofað að lána þær kr. 5000.00, er greiða þyrfti strax. Hafi hann afhent sér fé þetta, en stefndi kveðst þó hafa undirritað kvittun fyrir fé þessu, dags. 9. marz 1925. Segir þannig í kvittun þessari: „Ég undirritaður Niels Guðmundsson, trésmiður Bragagötu 26 A, Reykjavík — hefi í dag móttekið af Pétri Sigurjónssyni, Álafossi kr. 5000.00 — fimm þús-

und krónur — upp í jörðina Helgafell í Mosfellsveit, — sem við kaupum í sameiningu eftir nánari samningum, er við gerum síðar. —" Stefnandi hafi einn samið við seljanda jarðarinnar og kveðst stefndi ekkert hafa við hann rætt um þessi skipti fyrr en á afsalsdegi. Er undirrita skyldi samninga, kveðst stefndi hafa séð, að hann einn var talinn kaupandi. Hafi hann haft á móti þessu, en stefnandi hafi sagt, að svo yrði að vera í bili, og hafi hann þá látið það gott heita. Þeir aðiljar, seljandi og maður sá, er aðstoðaði við samningagerðina, hafi ekki verið vissir um, hvort nægilega tryggilega hefði verið frá því gengið, að Mosfellshreppur hefði afsalað forkaupsrétti sínum að jörðinni. Hafi því verið tekið það ráð, að seljandi byggði fyrst stefnda jörðina. Síðan var kaupsamningur og afsal undirritað og stefndi greiddi nefndar kr. 5000.00 og fullnægði samningum að öðru leyti. Stefndi kveðst síðan hafa tekið við jörðinni, flutt á hana og nytjað hana síðan. Aldrei hafi neitt orðið úr því, að annar maður gengi inn í kaupin með honum. Kveðst stefndi síðan hafa selt á leigu af löndum jarðarinnar og veðsett hana, óátalið af stefnanda. Stefndi skýrir svo frá, að búreksturinn hafi framan af gengið illa og hafi hann því oft verið í fjárþröng. Hafi hann því oft fengið lán hjá stefnanda og vegna búfjárkaupa, aðallega á árunum 1925, 1926 og 1927. Sauðféð hafi í fyrstu verið markað með marki, er sonur stefnanda hafi átt, þar sem mark, er stefndi átti, fékkst eigi skráð, vegna þess hve líkt það var eldra marki þar í nágrenninu. Hins vegar kveðst stefndi hafa selt stefnanda ýmsar búsafurðir.

Um áramót 1928 og 1929 hafi skuld sín við stefnanda þannig verið orðin kr. 17 000.00. Hafi stefnandi þá gefið út víxil fyrir skuld þessari, er stefndi kveðst að vísu ekki hafa samþykkt. Vextir hafi verið greiddir af skuld þessari. Um veturinn 1934 hafi stefnandi verið að semja fyrir sig skattaskýrslu sína. Hafi þá komið í ljós, að stefndi átti ekki fyrir skuldum. Kveður stefndi stefnanda þá hafa fengið sér umrætt skjal og sagt sér að hafa það. Þó geti verið, að þá hafi verið gefinn út víxill til framlengingar þessu skjali með sömu fjárhæð. Stefndi kveðst síðan hafa greitt vexti af skuld þessari. Nú fyrir nokkru hafi hann viljað gera upp öll sín skipti við stefnanda. Hafi hann þá gert tilkall til jarðarinnar og ekkert orðið úr samkomulagi. Hafi hann þá tekið það ráð að „deponera" nefndri fjárhæð, kr. 17 000.00, á nafn stefnanda í Landsbanka Íslands hér í bænum og hafi það síðan verið tilkynnt stefnanda með bréfi þann 4. október 1945.

Sýknukröfu sína af aðal- og varakröfu stefnanda að því er varðar jörðina, byggir stefndi á því, að með afsalinu frá 10. marz 1925 hafi hann einn og óskorað orðið eigandi hennar. Að vísu hafi svo verið um samið, að einhver maður og þá helzt ófjárráða sonur stefnanda, yrði meðeigandi sinn að jörðinni. Ekkert hafi þó verið fast ákveðið um þetta og aldrei síðan samið um þetta. Hljóti samkomulag þetta að vera niður fallið og komi því ekki nú til álita. Þá hefur stefndi hald-

ið því fram, að framkoma stefnanda á undanförnum árum hafi verið þannig, að hún sé ósamrímanleg því, að hann hafi talið sig eiganda jarðarinnar að nokkru eða öllu leyti. Þannig kveðst stefndi hafa veðsett jörðina og leigt hluta af landi hennar til langs tíma. Hafi þetta verið gert, án þess að leitað væri samþykkis stefnanda, enda hafi það verið ástæðulaust. Stefnandi hafi heldur engum andmælum hreyft við þessum ráðstöfunum, þegar honum hafi orðið um þær kunnugt. Þá hefur stefndi bent á, að þann 15. júlí 1927 hafi seljandi jarðarinnar afsalað sér smá landspildu, er fyrir mistök hafi fallið undan jörðinni samkvæmt afsalinu frá 10. marz 1925. Enn fremur hefur stefndi fært það fram, að stefnandi hafi alltaf framan af samið fyrir sig skattaframtöl sín. Á þeim hafi hann ætíð talið jörðina eign stefnda, en hins vegar talið fram skuld, að fjárhæð kr. 17 000.00, við stefnanda. Í nokkur ár hafi stefnandi fengið sig til að telja skuld þessa sem skuld við þriðja mann, er stefnandi skuldaði, og muni það hafa verið gert til að veita þeim manni tryggingu fyrir þeirri skuld. Þá hefur stefndi bent á, að hann hafi notað nefnda jörð í hefðartíma fullan, óátalið af stefnanda eða öðrum.

Að því er varðar kröfu stefnanda til áhafnar, þá hefur stefndi mótmælt því, að stefnandi hafi átt hana, og hefur í því sambandi bent á, að stefnandi hafi í mörg fyrstu búskaparár hans að Helgafelli keypt af sér búsafurðir, svo sem mjólk og ull. Loks hefur stefndi bent á, að allar þær skepnur, sem hann hóf búskap með, séu nú dauðar fyrir löngu síðan.

Þegar virt eru þau skipti aðiljanna, sem framan er lýst, svo og framkoma stefnanda á undanförnum árum, þá verður ekki talið, að stefnandi hafi, gegn mótmælum stefnda, tekizt að sanna eignarrétt sinn að nefndri jörð, hvorki allrar né hluta hennar, enda verður ekki talið, að stefnandi geti nú eftir svo langan tíma byggt rétt á því upphaflega samkomulagi aðiljanna, að stefndi yrði aðeins eigandi jarðarinnar að hluta.

Að því er varðar kröfu stefnanda um áhöfn jarðarinnar, þá hefur hann, gegn mótmælum stefnda ekki sannað eignarétt sinn til hennar.

Verður því að sýkna stefnda bæði af *aðal-* og *vara*kröfu stefnanda.

*Þrautavara*kröfu sína sundurliðar stefnandi þannig:

1.	Samkvæmt skuldalista	kr. 11 611.19
2.	Víxilskuld	— 17 000.00
3.	Vextir 6% p.á. frá 3½ '34 til 3½ '40	— 6 120.00
4.	Vextir 6% p.á. frá ½ 1941 til 2⁹⁄₁₁ '45	— 4 986.67
5.	Útborgunin á Helgafelli	— 5 000.00
6.	Greiddir vextir og afborganir til Sturlu Jónssonar	— 16 189.51
7.	8 kindur	— 2 000.00
8.	5 kýr	— 2 500.00
9.	3 vagnhestar	— 900.00
10.	2 vagnar	— 300.00

11. 1 reiðhestur og 1 aktygi	—	500.00
12. Aflýsing af skuldabréfi	—	10.50
13. Þinglýsing og stimpilgjald af afsali og skuldabréfi, áætlað	—	300.00
Samtals	kr.	67 417.87

Upp í þessa skuld kveður stefnandi stefnda hafa greitt kr. 17 000.00 á síðastliðnu hausti og sé inneign sín hjá stefnda þannig kr. 50 417.87, en hann hefur aðeins krafizt þess, að stefndi verði dæmdur til greiðslu á kr. 50 000.00.

Eftri atvikum þykir rétt að athuga hvern kröfulið fyrir sig.

Um 1. Stefnandi skýrir svo frá, að á árunum 1925 og 1926 hafi hann látið stefnda í té peninga, vörur og búfé. Telur hann skuld stefnda vegna þessara viðskipta nema þessari fjárhæð.

Stefndur hefur mótmælt þessum kröfulið sem röngum, þar sem skuldir þessar hafi að nokkru leyti verið greiddar þegar í stað og að nokkru leyti innifaldar í kröfulið 2. Þá hefur stefndi mótmælt þessum kröfum sem fyrndum. Í hinum munnlega flutningi málsins mótmælti umboðsmaður stefnanda fyrningarkröfu stefnda sem of seint fram kominni. Þar sem stefndi hreyfði þessari varnarástæðu þegar í greinargerð sinni, verða þessi mótmæli stefnanda ekki tekin til greina. Þá hefur stefnandi haldið því fram, að þar sem stefndi hafi greitt umræddar 17 000.00 á s. l. hausti, hafi hann firrt sig rétti til að bera fyrningu fyrir sig. Á þetta verður ekki fallizt, þar sem sú greiðsla var á einni ákveðinni kröfu stefnanda, svo sem rætt verður um undir lið 2.

Þar sem skuldir þessar eru frá árunum 1925 og 1926 verða þær samkvæmt ákvæðum 3. gr. laga nr. 14 frá 1905 að teljast fyrndar. Verður því þessi kröfuliður ekki tekinn til greina.

Um 2. Þann 31. desember 1934 samþykkti stefndi víxil að fjárræð kr. 17 000.00, er skyldi greiðast 31. desember 1940, en stefnandi var útgefandi víxils þessa. Stefndi hefur viðurkennt að hafa skuldað fjárhæð þessa, en kveðst hafa greitt hana með áðurgreindri „depositum" 4. október 1945. Þar sem fallast má á, að það fé hafi verið til greiðslu á skuld þessari, verður þessi kröfuliður ekki tekinn til greina.

Um 3. Kröfuliður þessi eru vextir af umræddri víxilskuld frá 31. des. 1934 til 31. des. 1940. Stefndi hefur haldið því fram, að hann hafi greitt vexti þessa og auk þess talið vaxtakröfuna fyrnda. Með vísan til þess, sem greinir um kröfulið 1 hér að framan, verður að fallast á það með stefnda, að krafa þessi sé fyrnd. Verður þessi liður því þegar af þeirri ástæðu ekki tekinn til greina.

Um 4. Kröfuliður þessi er vextir af nefndri víxilskuld frá gjalddaga víxilsins til stefnudags. Stefndi hefur mótmælt kröfu þessari sem fyrndri.

Þar sem stefndi hefur viðurkennt víxilkröfuna og greiddi hana svo

sem áður greinir, þá verður ekki á það fallizt, að vextir af henni séu allir fyrndir. Telja verður samkvæmt ákvæðum 3. gr. fyrningarlaganna, að 4 ára vextir frá stefnudegi séu ófyrndir. Verður því að dæma stefnda til að greiða vexti þann tíma, þó þannig, að honum ber eigi að greiða vexti eftir þann 4. október 1945, sem hann tilkynnti stefnanda, að víxilfjárhæðinni hefði verið „deponerað" í banka. Samkvæmt þessu verður stefnda gert að greiða stefnanda samkvæmt þessum lið 6% ársvexti af kr. 17 000.00 frá 20. nóvember 1941 til 5. október 1945.

Um 5. Stefndi hefur talið kröfulið þennan innifalinn í nefndri víxilskuld og mótmælt þessum kröfulið sem fyrndum. Með vísan til þess, sem greinir um kröfulið 1 hér að framan, verður að fallast á, að krafa þessi sé fyrnd. Verður því þessi kröfuliður þegar af þeirri ástæðu ekki tekinn til greina.

Um 6. Svo sem áður getur, gaf stefndi út skuldabréf þann 10. marz 1925, að fjárhæð kr. 13 847.80, en skuld þessi var tryggð með fjórða veðrétti í Helgafelli. Bréf þetta var gefið út í sambandi við kaup hans á jörðinni. Stefnandi hefur haldið því fram, að hann hafi að mestu leyti greitt vexti og afborganir af skuld þessari og nemi inneign sín hjá stefnda af þessum sökum hinni kröfðu fjárhæð.

Stefndi hefur haldið því fram, að allar greiðslur á skuldabréfi þessu, að undantekinni lokagreiðslunni, er fram hafi farið 10. febrúar 1944, hafi hann ýmist greitt sjálfur eða fengið stefnanda fé til að inna greiðslurnar af hendi, en stefnandi hafi síðan afhent skuldabréfseigendunum féð.

Að því er varðar lokagreiðsluna, að fjárhæð kr. 9395.82, kveðst stefndi í ársbyrjun 1943 hafa fengið skrifstofustjóra stefnanda kr. 5000.00 og beðið hann að geyma, en fé þetta hafi átt að ganga til greiðslu á skuldabréfinu. Maður sá, er við greiðslu hafi átt að taka, hafi um þær mundir verið erlendis. Hafi skrifstofustjórinn því lagt fé þetta inn á sparisjóðsbók á nafn stefnda. Alllöngu síðar kveðst stefndi hafa heyrt, að maður sá, er við greiðslunni átti að taka, væri heim kominn. Hafi hann þá farið og afhent skrifstofustjóranum ávísun, að fjárhæð kr. 4000.00, er hafi átt að notast til að greiða skuldina, en stefnandi hafi átt að koma fénu til skila. Þann 10. febrúar 1944 hafi stefnandi tekið nefndar kr. 5000.00 út úr sparisjóðsbókinni, hafið nefnda ávísun og greitt skuldareiganda skuldina að fullu með kr. 9395.82. Stefndi kveðst nokkru síðar hafa greitt stefnanda kr. 395.82, er hann hafi lánað sér í þessu sambandi. Þá kveður stefndi, að sér hafi verið afhent nefnd sparisjóðsbók.

Að því er varðar hinar eldri greiðslur af nefndu skuldabréfi, þá hefur stefnandi gegn eindregnum mótmælum stefnda ekki fært sönnur á, að hann hafi innt þær af hendi með eigin fé, og verða því kröfur hans að því leyti ekki teknar til greina.

Að því er varðar nefnda lokagreiðslu, sem samkvæmt áritun á skuldabréfið er talin hafa farið fram 10. febrúar 1943, þá hefur

skrifstofustjóri stefnanda borið fyrir dómi, að nefndar kr. 5000.00 hafi þeir aðiljarnir afhent sér og hafi hann talið, að stefndi ætti féð. Hafi hann því lagt það í banka á nafn stefnda. Alllöngu síðar hafi stefndi afhent sér ávísun að fjárhæð kr. 4000.00, er hafi verið í sambandi við fyrrgreindar kr. 5000.00. Stefnandi hafi síðar tekið sparisjóðsbókina og ávísunina, en sér hafi verið ókunnugt um til hvers þetta fé skyldi notað. Nokkru síðar hafi stefnandi afhent sér aftur sparisjóðsbókina. Hafi þá verið búið að taka út úr henni kr. 5000.00. Síðan hafi hann afhent stefnda bókina.

Framburði þessum hefur ekki verið mótmælt af stefnanda. Þykir því verða að leggja hann til grundvallar um þetta efni og telja sannað, að stefndi hafi lagt fram kr. 9000.00 af nefndri greiðslu. Hins vegar er ósannað, gegn mótmælum stefnanda, að stefndi hafi endurgreitt honum þær kr. 395.82, er viðurkennt er, að stefnandi hafi lagt fram í þessu sambandi. Verður því stefndi dæmdur til að greiða stefnanda það fé.

Um 7—11. Stefndi hefur mótmælt þessum kröfuliðum sem röngum og fyrndum. Með vísan til þess, sem greinir um kröfulið 1 hér að framan, verður að fallast á það með stefnda, að kröfur þessar séu fyrndar. Verða þær því þegar af þeirri ástæðu ekki teknar til greina.

Um 12. Stefnandi kveðst hafa greitt aflýsingargjald af skuldabréfi því, sem um ræðir í kröfulið 6.

Stefndi hefur viðurkennt, að stefnandi hafi greitt fé þetta, en haldið því fram, að hann hafi síðar endurgreitt honum það. Gegn mótmælum stefnanda hefur stefndi ekki sannað, að hann hafi endurgreitt stefnanda fé þetta. Verður því þessi kröfuliður tekinn til greina.

Um 13. Stefnandi kveðst árið 1925 hafa greitt þinglýsingar og stimpilgjald af afsalinu fyrir Helgafelli, svo og af margnefndu skuldabréfi.

Stefndi hefur mótmælt þessum kröfulið sem röngum og auk þess fyrndum.

Með vísun til þess, sem greinir um kröfulið 1 hér að framan, verður að fallast á, að kröfur þessar séu fyrndar. Verða þær því þegar af þeim ástæðum ekki teknar til greina.

Málalok verða því þau, að stefndi verður dæmdur til að greiða stefnanda kr. 406.32 (395.82 + 10.50) með 5% ársvöxtum frá stefnudegi til greiðsludags og 6% ársvexti af kr. 17 000.00 frá 20. nóvember 1941 til 5. október 1945.

Eftir atvikum þykir rétt, að málskostnaður falli niður.

Einar Arnalds borgardómari kvað upp dóm þenna.

Dómsorð:

Stefndi Niels Guðmundsson greiði stefnanda Sigurjóni Péturssyni kr. 406.32 með 5% ársvöxtum frá 20. nóvember 1945

til greiðsludags og 6% ársvexti af kr. 17 000.00 frá 20. nóvember 1941 til 5. október 1945.

Að öðru leyti skal stefndi vera sýkn af kröfum stefnanda í máli þessu, en málskostnaður falli niður.

Dómi þessum ber að fullnægja innan 15 daga frá lögbirtingu hans að viðlagðri aðför að lögum.

Mánudaginn 29. nóvember 1948.

Nr. 87/1948. **Steindór Jónsson** (Hrl. Theodór B. Lindal)
gegn
Útgerðarfélagi K.E.A. h/f
(Hrl. Sveinbjörn Jónsson).

Setudómari prof. Ólafur Lárusson í stað hrd. Jónatans Hallvarðssonar.

Bjarglaun.

Dómur hæstaréttar.

Aðaláfrýjandi hefur skotið máli þessu til hæstaréttar með stefnu 21. júní þ. á. Krefst hann þess, að dæmd fjárhæð verði færð niður eftir mati dómsins, málskostnaður í héraði verði felldur niður, en aðaláfrýjanda dæmdur málskostnaður fyrir hæstarétti úr hendi gagnáfrýjanda eftir mati dómsins.

Gagnáfrýjandi hefur að fengnu áfrýjunarleyfi 4. ágúst þ. á. gagnáfrýjað málinu með stefnu 10. s. m. Krefst hann þess aðallega, að aðaláfrýjanda verði dæmt að greiða honum samtals kr. 128 750.00 með 5% ársvöxtum frá 23. janúar 1948 til greiðsludags, en til vara, að dæmd fjárhæð verði hækkuð eftir mati dómsins. Svo krefst hann og málskostnaðar úr hendi aðaláfrýjanda bæði í héraði og fyrir hæstarétti, hvor krafan sem tekin yrði til greina. Til þrautavara krefst gagnáfrýjandi staðfestingar hins áfrýjaða dóms og málskostnaðar fyrir hæstarétti af aðaláfrýjanda eftir mati dómsins.

Hjálp sú, er v/s Snæfell veitti v/s Drangi með því að draga skipið af grunni og flytja það til Sauðárkróks, ber að